

Schattig boompje wordt uithangbord van de Amsterdamse Rode Loper

Boomambassadeur Hans Kaljee kiest als zijn inspiratieboom *Ulmus 'Frontier'*

Op de Rode Loper, het nieuwe entreegebied van Amsterdam, kan natuurlijk niets anders dan een iep met rode herfstkleuren worden toegepast. Hans Kaljee, hoofdstedelijk bomenconsulent, koos na een bezoek aan Amerika voor *Ulmus 'Frontier'*, in zijn woorden een schattig boompje waarvan je op het eerste gezicht bijna niet gelooft dat het een iep is.

Auteur: Hein van Iersel

Het is met afstand het meest ambitieuze project dat op dit moment in Amsterdam wordt uitgevoerd: een metrolijn van Amsterdam-Noord naar Amsterdam-Zuid. En dan niet in de vorm van een ring, maar dwars erdoorheen. Onder het Centraal Station, onder het IJ, maar ook onder smalle straatjes, zoals de Ferdinand Bolstraat. Bovenop die nieuwe metrolijn, die in 2018 helemaal klaar moet zijn, komt de Rode Loper te liggen, die gaat fungeren als visitekaartje en entree voor de stad. Als belangrijkste boom is hier gekozen voor een relatief onbekende iep met een rode herfstkleur. Hans Kaljee: 'Toen ik deze boom voor het eerst zag in Amerika, kon ik bijna niet geloven dat het een iep was, vooral door het kleine blad.' Dat kleine blad komt van een van de ouders, namelijk *Ulmus parvifolia*. Ook de resistentie tegen iepziekte is afkomstig van *Ulmus parvifolia*. De andere kruisingsouder is *Ulmus minor*. Hoewel de boom in Amerika inmiddels een succes is, is hij in Nederland nog grotendeels onbekend. Onterecht, volgens Kaljee. Hij adviseert kwekers deze boom daarom zo snel mogelijk aan te planten. 'Deze boom verkoopt zichzelf.' Anders dan bijvoorbeeld 'New Horizon' is de boom niet gelicenseerd en hij kan daarom door iedereen probleemloos worden gekweekt.

Amsterdam profileert zich graag als iepenhoofdstad van de wereld. Is het dan niet gewaagd om juiste deze, in Nederland amper beproefde iep te kiezen, en dan ook nog voor zo'n prestigieus project?

Kaljee: 'Het centrum van Amsterdam is aangezien als Unesco Werelderfgoed en bomen zijn hier expliciet bij genoemd. Al vanaf de 16e eeuw behoren bomen bij de stedenbouwkundige opzet van Amsterdam. De iep groeit hier uitstekend en is onlosmakelijk verbonden met de stad. Ondanks de uitbraak van iepziekte in de jaren twintig, is Amsterdam, in tegenstelling tot veel andere steden, altijd iepen blijven planten. Zodra er nieuwe soorten op markt kwamen, hebben we die aangeplant. Dat heeft ons veel kennis opgeleverd. Inmiddels hebben we te maken met de vierde generatie iepen die zo resistent zijn dat het onwaarschijnlijk is dat ze ziek worden. Ervaringen met iepensoorten in het buitenland willen we ook graag hier Nederland onderzoeken.' Kaljee gaat verder: 'En wat ik in Amerika en inmiddels ook hier in Nederland gezien heb, stelt mij gerust. Je kunt en je moet ergens heel lang over nadenken, maar uiteindelijk moet je ook gewoon doen.' De bomenconsulent geeft een ander voorbeeld: 'Op IJburg hadden wij het plan om in één straat

tientallen verschillende iepenklonen te planten. Een ontwerper vroeg of dat wel een uniform beeld zou opleveren. Ik heb toen gezegd dat de bomen de eerste twintig jaar een vergelijkbare vorm hebben. Uiteindelijk bleek al na een paar jaar dat de habitus van de bomen sterk uiteenliep.' Kaljee sluit af met een forse dosis ironie: 'Soms moet je wat flexibel met de waarheid omspringen. Anders kom je nergens.'

Amsterdamse bomen groeien eigenlijk bovenop dik water. Hoe wordt de groeiplaats van deze 'Frontier'-iepen voorbereid?

Kaljee: 'In Amsterdam geven we iedere boom minimaal 25 kubieke meter ruimte mee, en als het kan 50 kubieke meter. Meestal in de vorm van bomenzand. Dat is onder de Amsterdamse condities een behoorlijke opgave, omdat sommige bomen misschien maar zestig, zeventig centimeter boven de grondwaterspiegel worden geplant. De 'Frontier'-iepen die nu al geplant zijn op het Damrak, hebben meer dan 30 kubieke meter meegekregen, maar de acht 'Frontier'-iepen die in de rosse buurt langs de gracht van de Oudezijds Voorburgwal staan, weer minder.'

Kaljee: 'Het zal in de toekomst steeds lastiger worden om bomen in de stad te planten, vooral omdat het steeds drukker wordt onder de grond. We hadden al kabels en leidingen en riolen, maar daar komen nog steeds functies bij: warmte-kou-

deopslag en ondergrondse (fiets)parkeergarages, bijvoorbeeld.'

Toch zal Kaljee er altijd voor pleiten om bomen in de volle grond te plaatsen. Een project op de Zuidas, waarbij bomen in bakken staan die zijn geïntegreerd in een fietskelder, is weliswaar succesvol verlopen, maar Kaljee is niet gelukkig met de afhankelijkheid van de techniek. Als het even kan, hoort een boom gewoon in de volle grond te staan. Hetzelfde geldt ook voor bomengruulaat. In sommige omstandigheden kan dat niet anders, maar enthousiast in Kaljee er niet over. Als we even later de iepen langs de Oudezijds Achterburgwal controleren, laat hij me zien waarom. De iepen hier zijn gedeeltelijk geplant in bomengruulaat. Dat wil zeggen: bomengruulaat onder de rijweg en bomenzand in de berm, waar geen zwaar verkeer kan komen. Het is slechts minimaal, maar je kunt duidelijk zien dat de bestrating is verzakt. Dat is overigens niet het enige waar Kaljee zich druk over maakt: 'Deze bomen zijn ondergronds verankerd. Dat betekent dat ze niet mooi op een lijn staan. Ik pleit voor de oude, vertrouwde bovengrondse verankering met palen.'

Wat is voor jullie dan een optimale groeiplaats?

'In Amsterdam is het altijd schipperen met de beschikbare ruimte. Maar we vinden het nu eenmaal belangrijk om bomen in de stad te planten. Dan moet je ook zorgen dat de groeicondities zo

Ulmus 'Frontier' - Oudezijds Achterburgwal (wallen).

Zomeraanplant van *Ulmus 'Frontier'* - Damrak Noord-zuidlijn.

goed mogelijk zijn. De beste en duurste oplossing is planten in een boombunker. Je hebt dan niets te maken met verdichting en de bomen kunnen er bijna groeien als in een bos. Een andere oplossing die wij kiezen, is bomenzand in combinatie met drukverdelende kratten. Deze worden soms gevuld met schimmeldominante humuscompost. Als er geen sprake is van zwaar verkeer, kiezen we voor bomenzand.'

Kaljee: 'Geld is hierbij niet het eerste issue. Het is mijn taak om die boom de beste kans te geven om te groeien. De komende vijftig jaar moeten de bomen het straatbeeld gaan bepalen. En de kosten voor de groeiplaats vormen slechts een fractie op het geheel van de kosten voor een infraproject. Ik heb daar met leveranciers wel eens een discussie over. Zij bevelen dan iets aan omdat het veel goedkoper is. Dat is geen goede reden. De vraag is altijd: groeien onze bomen daar goed in?'

Hoeveel *'Frontier'*-iepen hebben jullie al geplant?

Kaljee: 'Feitelijk slechts een paar. Acht op het Damrak en twaalf op de Oudezijds Achterburgwal.' Al deze bomen zijn door Boomkwekerij Van den Berk geleverd. Op het Damrak is goed te zien dat deze boom bepekt leverbaar is. Vier van de acht bomen, die enkele

maanden geleden zijn geplant, zijn van mindere kwaliteit. Kaljee: 'Deze vier bomen zijn zichtbaar van een andere kwaliteit. We zijn nog in overleg met het project om te kijken of deze vier kunnen worden vervangen.'

Voor de nabije toekomst verwacht Kaljee wel voldoende beschikbaarheid. Boomkwekerij Lappen heeft een mooie partij staan. Honderd bomen zijn bij Lappen gereserveerd voor de Rode Loper. Ook Boomkwekerij Ebben heeft een groot aantal *'Frontier'*-iepen aangeplant. De verwachting is dat andere grote kwekers volgen. Op termijn heeft Amsterdam in ieder geval enkele honderden bomen nodig.

Met de bomen die direct op de metrotunnelbuis komen te staan, is nog iets bijzonders aan de hand. Deze tunnelbuis is uitgevoerd als een zogenaamde omgekeerde dakconstructie. Dat betekent dat het dak van de tunnelbuis aan betonnen balken hangt in plaats van erop te rusten. Sommige bomen zijn gedeeltelijk bovenop deze balken geprojecteerd en hebben daarbij een substraatlaag van slechts 50 centimeter. Omdat een kluit van een boom met diameter 35-40 al gauw 80 centimeter hoog is, moeten er speciaal bomen gekweekt worden met een uitsparing in de kluit aan één zijde. Boomkwekerij Ebben kwam volgens Kaljee al met de suggestie om de

iepen aan één zijde op een blok piepschuim te planten, zodat je een kluit krijgt met een 'hap eruit' (zie figuur).

Dus als het project straks is afgesloten, is het enige zichtbare verschil de aanplant van een paar honderd roodbladige iepen?

Kaljee: 'Nee, we doen veel meer. Ga bijvoorbeeld maar eens kijken op het Damrak. De complete straat is daar opnieuw ingericht. Alles heeft een totale upgrade gekregen en is veel chiquer geworden, hoewel dat woord misschien niet helemaal bij Amsterdam past. Alle bestrating wordt in natuursteen of als gebakken klinker uitgevoerd, alle uitbouwjes van de vele tientallen restaurants zijn afgebroken, lantaarnpalen zijn verdwenen en vervangen door hangende verlichting.' Kaljee: 'Ieder jaar opnieuw wordt de Amsterdamse binnenstad door drie procent meer toeristen bezocht. Daarom moeten voor het toerisme belangrijke straten er net even wat netter uitzien.'

Stuur of twitter dit artikel door!
Scan of ga naar:

www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-5201